

Brüssel, 7.6.2016
COM(2016) 385 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA LIIDU
NÕUKOGULE, NÕUKOGULE JA EUROOPA INVESTEERIMISPANGALE**

**Euroopa rände tegevuskava alusel uue ELi ja kolmandate riikide partnerlusraamistiku
loomise kohta**

Teatis Euroopa rände tegevuskava alusel uue ELi ja kolmandate riikide partnerlusraamistiku loomise kohta

Hoolimata Euroopa Liidu suurematest jõupingutustest hukkub Vahemerel endiselt iga päev inimesi. Euroopa seisab silmitsi enneolematute rändevoogudega, mis on tingitud lähitulevikus endiselt esinevatest ja vahest isegi tugevnevatest geopoliitilistest ja majanduslikest teguritest. Tegelikult on probleem üleilmne ja kogu maailmas on rohkem kui 60 miljonit põgenikku. Rändevoogusid õhutavad vastutustundetud inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajad, kes püüavad ära kasutada haavatavate isikute meeleheidet. Euroopa on kohustatud reageerima, et tegeleda rändajate ja pagulaste probleemiga ning näidata oma kodanikele, et rännet – isegi praeguses mahus – saab jätkusuutlikult hallata. Selles teatises selgitatakse, kuidas ELi välistegevus aitab neid eesmärke saavutada.

Aasta tagasi võeti vastu Euroopa rände tegevuskava¹ ja sellest alates on palju ära tehtud, sealhulgas väljaspool liidu piire. Merel on päästetud sadu tuhandeid inimesi. 2015. aasta novembris korraldatud Valletta tippkohtumisel asetati rändeküsimused ELi ja Aafrika riikide suhete keskmesse. ELi ja Türgi avalduses nähti ette uued meetodid rändevoogude korrastamiseks ja inimelude päästmiseks. Selle mõju oli kohene. Vajaliku abi andmiseks aidatakse ELi uute rahastamisvahendite abil luua neile, kes muidu oleksid valmis riskima oma eluga ohtlikul teekonnal Euroopasse, parem tulevik oma kodumaal. Need meetmed kajastavad liidu valmisolekut tegeleda nii konkreetsete rändeprobleemidega kui ka pikaajaliste rändestiimulitega.

Teha tuleks aga palju rohkem. Euroopa Liitu ohustab endiselt humanitaarkriis. Kolmandad riigid ja ELi partnerid annavad peavarju miljonitele oma kodudest lahkuma sunnitud pagulastele,² kellest suur osa on saatjata alaealised, ja Euroopasse pürgivatele majanduslikel põhjustel rändajatele. Aruannetest ilmneb, et Liibüas on praegu kümneid tuhandeid rändajaid, kes otsivad võimalusi ELi sisenemiseks, ja nende arv suureneb iga päevaga.

EL peab asjakohaseks reageerimiseks kasutama kõiki kättesaadavaid vahendeid ning seadma endale selged prioriteedid ja mõõdetavad eesmärgid. Arengu- ja naabruspoliitika vahendeid kasutades tuleks tugevdada kohalikke jõupingutusi suutlikkuse suurendamiseks muu hulgas piirikontrolli, varjupaiga, inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase võitluse ja taasintegreerimise valdkonnas. Kõik osalised – liikmesriigid, ELi institutsioonid ja peamised kolmandad riigid – peavad tegema koostööd rändevoogude korrastamiseks. Samal ajal tuleb teha tööd ebaseadusliku ja sundrände algpõhjuste kõrvaldamiseks, rakendades keskmise pikkusega ja pikaajalisi jätkusuutlikke poliitikameetmeid ning kasutades paremini ära olemasolevaid protsesse ja programme. Kõik see peab toimuma rahvusvahelise õiguse ja põhiõiguste täieliku austamise kontekstis. Tegemist oleks uue partnerlusraamistikuga.

Uue partnerlusraamistikuga tuleks suurendada abivajajate toetamist nende päritolu- ja transiidiriikides. See peaks aitama arendada turvalisi ja jätkusuutlikke vastuvõtuvõimalusi ning tagada rändesurve mõjutatud kolmandates riikides asuvatele pagulastele ja nende peredele püsivad väljavaated kodu lähedal. Kokkuleppega tuleb luua tõelised väljavaated ümberasumiseks Euroopa Liitu, et vältida ebaseadusliku ja ohtliku teekonna valimist. Seda toetav oluline element on ebaseaduslikult liidus elavate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmise ühtne, usaldusväärne ja tõhus poliitika, mis täielikult austab asjaomaste isikute inimõigusi ja väärikust ning järgib tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet. Olles valmis pakkuma suuremat toetust suurimaid jõupingutusi tegevatele partnerriikidele, kuid kartmata negatiivsete stiimulite rakendamist, peaks liit suunama oma abi ja poliitikameetmed konkreetsete tulemuste saavutamisele ebaseaduslike rändajate sissevoolu piiramisel.

¹ COM(2015) 240 final, 13. mai 2015.

² Türgis, Liibanonis ja Jordaania on näiteks kokku ligikaudu viis miljonit Süüria pagulast, Iraanis on ligikaudu kaks miljonit afgaani, Tuneesias on miljon libüälast ning Aafrika Sarve riigid on juba palju aastaid peavarjuks rohkem kui poolele miljonile pagulasele.

Uus partnerlusraamistik aitab reageerida praegusele kriisiolukorrale ja saavutada koheseid mõõdetavaid tulemusi ning panna ühtlasi aluse tõhusamale koostööle päritolu- ja sihtriikidega, mille keskmes on hästi hallatud rände- ja liikuvuspoliitika.

1. SAADUD KOGEMUSED

Sõnumit, et rändeküsimused on nüüd liidu välissuhete üks põhiprioriteete, ei ole partneritele veel täielikult edastatud ja nad ei ole seda arvesse võtnud. Tihedas koostöös kõikide liikmesriikidega tuleb liidu partneritele selgeks teha, et lahenduse leidmine inimeste ebaseaduslikule ja kontrollimatule liikumisele on kogu liidu prioriteet. ELi ja tema partnerite peamisi huve käsitlevate kõrgetasemeliste dialoogide tulemusel on küll võetud konkreetsed poliitilised kohustused ja esimesed praktilised meetmed koostöö tõhustamiseks, kuid ometigi on palju veel teha, eriti tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas.

Euroopa rände tegevuskava edendamiseks on vaja korrapärast operatiivtegevust ja igapäevast kontakti

Kõrgetasemelised dialoogid rändeküsimustes³ ja läbivaadatud **Euroopa naabruspoliitika**⁴ on tõstnud suhetes oluliste riikidega tähelepanu keskmesse rändeteema. 2015. aasta oktoobris toimunud **Lääne-Balkani riigijuhtide kohtumisel**⁵ otsustati luua piirkonna riikide vahelise korrapärase ja struktuurse dialoogi, teabevahetuse ja koostöö süsteem, mida täiendab liidu otsene abi konkreetsete vajaduste rahuldamiseks. Sellist igapäevast koostööd võiks kohandada teistele olulistele rändemarsruutidele, näiteks Rabati ja Hartumi protsesside tõhusamaks operatiivseks rakendamiseks Aafrikas. **Valletta tippkohtumisel** vastu võetud 16 prioriteetset algatust sisaldavas tegevuskavas nähti ette vastutuse jagamine ja rõhutati, et EL ja Aafrika riigid peavad tegutsema partnerluse vaimus. See tegevuskava peab nüüd kajastuma tulemustes. Rakendamisprotsessi tuleb elavdada.

Tegeliku mõju saavutamiseks ei saa EL tugineda ainult oma rändemeetmetele

18. märtsi **ELi ja Türgi avalduses** keskenduti Egeuse mere mõlema kalda riikide rändehalduse ühendamisele enneolematul tasemel koostöö abil **ELi ja tema välispartneri vahel**. Täielikus kooskõlas liidu ja rahvusvahelise õigusega oli selle eesmärk kõrvaldada stiimul kasutada ebaseaduslikke rändemarsruute. Koos NATO ja Frontexi tegevusega oli selle rakendamisel, sealhulgas kõikide saabuvate kolmandate riikide kodanike tagasivõtmisel, kohene mõju Türgist Kreekasse toimuva piiriületusele⁶. See näitas, et rahvusvaheline koostöö võib olla edukas – nii inimeste päästmisel merel kui ka inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate ärimudeli lõhkumisel⁷. See saavutati rahalise abi andmise, ümberasumisvõimaluste pakkumise ning pooleliolevates viisa- ja ühinemisläbirääkimistes uute väljavaadete loomisega. Riigid on küll erinevad ning ELi ja Türgi

³ Ministeeriumi tasandi dialooge peeti mitme riigi ametiasutustega. Enamiku dialooge korraldasid kõrge esindaja ja komisjoni asepresident ning komisjon, kuid vahel olid korraldajateks liikmesriigid kogu ELi nimel. Saksamaa, Prantsusmaa ja Madalmaade ministrid on külastanud sellega seoses kolmandaid riike. Lisateave vt 2. lisas.

⁴ JOIN(2015) 50 final. Hetkel on pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade toetamiseks sõlmitud 1,2 miljardi euro ulatuses lepinguid Euroopa naabruspoliitika riikides ning kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides projektide teostamiseks, hõlmates muu hulgas rändehaldusmeetmeid, sotsiaalmajanduslikku arengut ja haridust.

⁵ COM(2015) 676 final, 15. detsember 2016. a..

⁶ COM(2016) 231 final, 20. aprill 2016. a.. Vähenemine jätkub – 9.–29. mail 2016 saabus Türgist Kreeka saarte esmase vastuvõtu keskustesse keskmiselt umbes 300 inimest nädalas.

⁷ ELi ja Türgi avaldusele järgnenud tihedama koostöö tulemusel on Türgi ametiasutuste tegevus märgatavalt elavnenud: 2016. aasta aprillis peeti kinni 124 rändajate ebaseaduslikult üle piiri toimetajat. Türgi on ka lähetanud Europoli juurde oma kontaktametniku. Viinis aga loodi Lääne-Balkani riikide ühine operatiivasutus, mis toetab luureandmete jagamist ja kuhu on koondunud ühisoperatsioonidel tegutsevad uurijad.

avaldus kajastab konkreetset olukorda, kuid selle komponendid võivad innustada koostööle teiste kolmandate riikidega ning viidata põhilistele kasutatavatele poliitikameetmetele.

Rahalist abi tuleb suurendada

Euroopa Liit ja selle liikmesriigid on maailma suurimad arengu- ja humanitaarabi rahastajad ning nende rahaline panus nii kohese humanitaarabi andmiseks pagulastele kui ka rändevaldkonna strukturesemaks toetamiseks üha suureneb. ELis on pikaajaline traditsioon **toetada pagulasi, riigisiseseid põgenikke ja vastuvõtvaid kogukondi** näiteks Aafrika Sarve ja Tšaadi järve piirkonnas (Keenia, Somaalia, Uganda, Etioopia ja Sudaan)⁸. Üleilmsete vajaduste ulatus kohustab tegutsema sihipärasemalt ja tõhusamalt ning tegema iga riigi vajadustele ja olukorrale kohandatud investeeringuid, mis avaldavad rändele tõelist mõju. Komisjon on esitanud oma strateegilise visiooni sellest, kuidas liidu välistegevus saab **suurendada põgenike toimetulekuvõimet ja iseseisvust**⁹ võimalikult lähedal pagulaste päritoluriigile. Kohest humanitaarabi Sүүria pagulastele on kriisi algusest alates antud üle miljardi euro – see on osa ELi poolt humanitaar-, arengu- ja stabilisatsiooniabile eraldatud 6 miljardist eurost. Veebruaris **Londonis** korraldatud **Sүүria ja piirkonna toetamise teemalisel konverentsil** võtsid Euroopa Liit ja selle liikmesriigid kohustuse eraldada kokku veel 7,15 miljardit eurot, mis moodustab üldkohustusest enam kui 70 %, ja nüüd on poliitiliselt hädavajalik see kohustus täita.

Uuenduslikud rahastamisvahendid sihipärase toetuse pakkumiseks

Sүүria kriisile reageerimiseks loodud Euroopa Liidu piirkondliku usaldusfondi eesmärk on rahuldada naaberriikides asuvate Sүүria pagulaste pikaajalise toimetulekuvõime tagamise vajadusi ning toetada vastuvõtvaid kogukondi hariduse andmise, elatise tagamise ja tervishoiu valdkonnas¹⁰. **Aafrika jaoks mõeldud ELi hädaolukorra usaldusfondi raames**, millele algselt eraldati 1,88 miljardit eurot, on tehtud otsused projektide elluviimiseks kogusummas üle 750 miljoni euro sellistes valdkondades nagu töökohtade loomine ja toimetulekuvõime, keskendudes kõige haavatavamas olukorras olevatele isikutele Saheli ja Tšaadi järve ning Aafrika Sarve piirkonnas¹¹. **Türgi pagulasrahastu**¹² pakub nii kohest kui ka strukturet abi kogusummas 3 miljardit eurot aastatel 2016–2017. Otsused on juba tehtud ja lepingud sõlmitud peaaegu 200 miljoni euro suuruse abi kohta pagulastele ja vastuvõtvaitele kogukondadele, kusjuures lühiajalise eesmärgi kohaselt on juuli lõpuks sõlmitud kokku miljardi euro ulatuses lepinguid¹³. Enne 2018. aasta lõppu antakse veel 3 miljardit eurot, tingimusel et algselt eraldatud summad kasutatakse täielikult ära ja täidetakse kõik kohustused.

Vajadus võtta operatiivseid meetmeid võitluseks rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu

Põhimõtteliselt tuleb lõhkuda inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate ärimudel. Selle eesmärgi saavutamise põhitegur on usaldusväärne ja tõhus tagasisaatmine. Peale selle tuleb teha operatiivset koostööd võitluses inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate vastu. Koostöö **Vahemere lääneosa ja Atlandi marsruudil** on olnud tõhus ja jääb ka edaspidi partnerluse musternäidiseks. **Egeuse merel ja Vahemere keskosas** teeb Frontex koostööd NATOga ja operatsiooniga EUNAVFORMED-Sophia,

⁸ Näiteid suurematest ELi rahastatavatest meetmetest on esitatud 3. lisas.

⁹ COM(2016) 234 final, 26. aprill 2016.

¹⁰ 733 miljoni euro suurusest kogusummast kiideti 2015. ja 2016. aastal heaks 427,5 miljonit eurot, kusjuures lepinguid sõlmiti 200 miljoni euro ulatuses ja väljamakseid tehti 96 miljoni ulatuses. Täiendavad 267 miljonit eurot on kavas vastu võtta 2016. aasta juunis, jättes ülejäänud 38,5 miljonit eurot võimalikeks uuteks makseteks.

¹¹ Juunis on Saheli ja Põhja-Aafrika projektide jaoks kavas eraldada veel 150 miljonit eurot.

¹² Rahastu loodi 2015. aasta novembris pärast ELi ja Türgi ühise tegevuskava vastuvõtmist. Maksete kohta vt 4. lisa.

¹³ Rahastu põhiprioriteedid on kohesed ja keskmise tähtajaga, sealhulgas humanitaarabi, rändehaldus, haridus, tervishoid, omavalitsuste taristu ja sotsiaalmajanduslik abi. Aprillis lepidi kokku 60 miljoni euro suuruses erimeetmes, et tagada tagasipöördujatele peavari, toit ja tervishoid.

ühendades nende erinevad rollid rändehalduses, inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise kohta teabe kogumisel, teabevahetuses ja patrullide tegevuse koordineerimisel ning tegutsedes kooskõlastatult rändajate maabumisel¹⁴. Seda tuleks Vahemere keskosas edasi arendada, kasutades reaalarajas ühiselt varasid ning seades sisse ühise riskihindamise meresõidu turvalisuse ja piirijulgeoleku ohtude kohta – sellesse võiks kaasata ka Itaalia operatsiooni „Mare Sicuro“.

Operatsiooni EUNAVFORMED-Sophia tulemusel on vahistatud 71 inimeste ebaseaduslikus üle piiri toimetamises kahtlustatavat ja tehtud kahjutuks 129 selleks kasutatud laeva. Inimeste hukkamise vältimine merel jääb ka edaspidi operatsiooni põhiliseks ja õiguslikult siduvaks tegevuseks. Operatsiooni tulemusena on seni otseselt päästetud 14 857 inimest. Teised isikud on operatsiooni toel päästnud veel 31 096 inimest. Teabe jagamine on olnud kriitilise tähtsusega tegevus ja seda võiks edasi arendada, tugevdades sidemeid EUNAVFORMEDi ja Europoli sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase Euroopa keskuse vahel. Nõukogu on nõustunud pikendama operatsiooni ühe aasta võrra ning lisama kaks täiendavat tugiülesannet. See hõlmaks selliseid tegevusi nagu Liibüa piirivalve ja mereväe suutlikkuse suurendamine ja koolitamine ning ÜRO relvaembargo rakendamine merel ÜRO Julgeolekunõukogu uue resolutsiooni alusel.

Euroopasisese tõhusa rändehalduse tähtsus tõhusa poliitika rakendamiseks väljaspool Euroopat

Kogemus on näidanud, et liidusisene ja -väline rändepoliitika oma omavahel otseselt seotud. Eelmisel aastal ilmnis kõikidel rändemarsruutidel, et puudulik piiri- ja rändehaldus oli rännet soodustav tegur. Väliste eesmärkide saavutamiseks on äärmiselt oluline tagada usaldusväärne liidusisene tegevus – nii inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja ebaseadusliku sisenemise tõrjumiseks kui ka seaduslike teede olemasolu näitamiseks.

Euroopa piiri- ja rannikuvalve¹⁵ tagab ühtse ja kindla välispiiri, eriti suure surve tingimustes, pidades eelkõige silmas julgeolekut. Ümberkujundatud **Euroopa ühine varjupaigasüsteem**¹⁶ täiustab olemasolevat süsteemi, mis ei suutnud toime tulla inimestega, kes eiravad eeskirju ja reisivad meelepärasesse riiki. Korra taastamine nendes valdkondades vähendab järsult ebaseadusliku sisenemise stiimuleid, kuid vajab ühise vastutuse kajastamiseks ka liidupoolset piisavat rahastamist. Liidusisene tõhus tegevus **rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise**¹⁷ vastu – mille keskmeks on Europoli sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastane Euroopa keskus – on kolmandate riikidega eduka praktilise koostöö arendamise eeltingimus.

Lisaks ebaseadusliku sisenemise võimaluste vähendamisele peab Euroopa Liit avama teed¹⁸ inimeste seaduslikuks sisenemiseks ELi – kas rahvusvahelise kaitse taotlemise või töö-, haridus-, teadustegevus- või investeerimisvõimaluste otsimise kaudu¹⁹.

2. PARTNERLUSRAAMISTIK – UUS IGAKÜLGNE MIGRATSIOONIALANE KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA

Väline rändesurve on nii Euroopa Liidu kui ka tema partnerriikide jaoks „uus normaalsus“. See nõuab koordineeritumat, süstemaatilisemat ja struktuursemat lähenemisviisi, et suurendada liidu sise- ja välispoliitika koostoimet ning mõjujõudu. Edu saavutamiseks suleb arvesse võtta nii liidu kui ka tema

¹⁴ Näiteks avastas Frontex 2015. aasta oktoobris mitu rändajaid vedavat laeva, kasutades laevaettekannete süsteeme ja satelliidipilte ning tegutsedes koostöös Euroopa Meresõiduohutuse Ameti (EMSA) ja Euroopa Liidu Satelliidikeskusega. Päästeti 350 rändajat neljal alusel.

¹⁵ COM(2015) 671 final, 15. detsember 2015.

¹⁶ COM(2016) 270 final, 4. mai 2016.

¹⁷ ELi tegevuskavas rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamiseks nimetati ühe põhiprioriteedina koostööd transiidi- ja päritoluriikidega (COM(2015) 285 final, 27. mai 2015).

¹⁸ 7. juunil 2016 (COM(2016) 378) teatavaks tehtud ELi sinise kaardi süsteemi reformi eesmärk on aga meelitada ELi tööturule kõrgelt kvalifitseeritud rändajaid.

¹⁹ See oli oluline teema läbivaadatud Euroopa naabruspoliitikas, milles viidati soodustuskavadele, mis on suunatud nende naabruspoliitika riikide kodanikele, kes on valmis sisserändeküsimuses liiduga koostööd tegema.

partnerite huve ning eesmärgid peavad olema selged. Vaja on ka ettekujutust sellest, kuidas eesmärgid saavutatakse võimaluse korral positiivse koostöö kaudu, kuid vajadusel ka mõjujõudu kasutades. Neist põhimõtetest lähtudes sõlmitakse kokkulepped, mis kaasatakse olemasolevatesse ja tulevastesse protsessidesse ja partnerlustesse.

Kokkulepete lühiajalised eesmärgid on järgmised:

- päästa inimesi Vahemerel;
- suurendada päritolu- ja transiidiriikidesse tagasisaatmiste arvu;
- võimaldada rändajatele ja pagulastel jääda oma kodule võimalikult lähedale ja vältida ohtliku teekonna ettevõtmist.

Peamiste partneritega tuleks võtta koheseid meetmeid järgmistes valdkondades, kus tuleks seada konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid:

- koostöö peamiste partneritega rändeküsimuste õigus- ja institutsioonilise raamistiku täiustamiseks;
- konkreetne abi suutlikkuse suurendamiseks piiri- ja rändehalduse valdkonnas, muu hulgas pakkudes kaitset pagulastele;
- tagasisaatmiste ja tagasivõtmiste arvu suurendamine, eelistades vabatahtlikku tagasipöördumist ja keskendudes taasintegreerimisele;
- ebaseaduslike rändevoogude piiramine, pakkudes samal ajal seaduslike rändeteede kasutamise võimalust ja suurendades ümberasumist.

Euroopa Liit peaks kaugemas perspektiivis jätkama oma jõupingutuste suurendamist, et kõrvaldada ebaseadusliku ja sundrände algpõhjused ning suurendada nii vastuvõtivate kogukondade kui ka asjaomaste asutuste suutlikkust. Kokkulepetele tuleb kasuks koostöö kõikide poliitikameetmete, algatuste ja protsessidega, mis on suunatud pikaajaliste, rände poliitiliste, sotsiaalmajanduslike ja keskkondlike algpõhjustega seotud eesmärkide saavutamisele (sh päritoluriikides diasporaa majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste investeringute toetamine).

Partnerlusraamistiku lõppeesmärk on ühtne ja sihipärane tegevus, mis tähendab liidu ja tema liikmesriikide koordineeritud tegutsemist rahastamisvahendite, abivahendite ja mõjujõu koondamiseks, et luua kolmandate riikidega laiahaardelised partnerlused (*kokkulepped*) rände paremaks haldamiseks, järgides täielikult liidu humanitaar- ja inimõigustealaseid kohustusi.

Muutuse saavutamiseks tuleb kaasata kõik poliitikameetmed ja liidu välissuhete vahendid. See tähendab lähenemisviisi muutmist ja värskete ideede rakendamist, mis hõlmab positiivseid ja negatiivseid stiimuleid ning kõikide hoobade ja abivahendite kasutamist. On selge, et liit peab olema oma eesmärkide saavutamiseks valmis kohandama oma programmitööd kahepoolsete suhete ja rahastamise valdkonnas.

Kokkulepped kujutavad endast peamist komponenti üldistes suhetes ELi ja selliste kolmandate riikide vahel, mis on rändajate päritolu- või transiidiriigid. Need suhted põhinevad riikide suutlikkusel ja soovil teha koostööd rändehalduse valdkonnas ning eelkõige ebaseadusliku rände tõhusal tõkestamisel ja ebaseaduslike rändajate tagasivõtmisel.

Eri partneritel on erinevad probleemid ja erinev olukord. See peaks täielikult kajastuma kokkulepetes. Päritoluriigid seisavad silmitsi vajadusega aidata inimestel leida elatist ja stabiilsust kodus ning hallata rännet kohapeal. Transiidi- ja vastuvõtavad riigid kogevad suurt survet anda rändajatele ja pagulastele humanitaarabi ja osutada neile teenuseid, toetada rändajate, pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade majanduslikku jätkusuutlikkust ning tegeleda inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate ja inimkaubandusvõrgustikega, et tõkestada ebaseaduslikke rändevoogusid. Erilist tähelepanu tuleks pöörata suutlikkuse suurendamisele rändehalduse valdkonnas.

Tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärkide täitmine

Tõhusa tagasisaatmis-, tagasivõtmis- ja taasintegreerimispoliitika kohaldamisel rahvusvahelise kaitse tingimustele mittevastavate isikute suhtes on oluline osa ebaseadusliku rände tõkestamisel ning see aitab heidutada inimesi oma elu ohtu seadmast. Tagasisaatmise arvu suurendamine lõhub inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate ärimudeli, sest inimesed mõistavad, et ohtlikes tingimustes ELi pääsemiseks suurte summade maksmine ei ole seda riski väärt²⁰. Tagasisaatmise arvu suurenemise mõju mitmekordistub, kui avatakse ka seaduslikud teed ELi pääsemiseks.

Eeltingimuseks on liidu tagasisaatmissüsteemi tõhusus, sealhulgas tagasisaatmisalase tegevuskava²¹ rakendamine. Sellegipoolest tuleb teha suuremaid jõupingutusi, kuna kolmandad riigid ei pruugi olla valmis tagasivõtmise ja tagasisaatmise valdkonnas koostööd tegema. See eeldab koostööd ebaseaduslike rändajate **päritoluriikidega**, et aidata neil tuvastada²² ja tagasi võtta oma kodanikke, ning toetada neid tagasipöördujate taasintegreerimisel, eelkõige eesmärgiga veelgi tugevdada juhtimist ja teenuste osutamise suutlikkust. Sama oluline on suurendada koostööd **transiidiriikidega**, kuna neil lasub suurem vastutus ebaseaduslike rändevooegade haldamises – ja neil on rohkem stiimuleid piirihalduse tugevdamiseks – eriti kui nad on kohustatud tagasi võtma nende territooriumi läbinud ebaseaduslikud rändajad.

Seni on partnerriikidega peetud dialoogidest ilmnenuid lõhe ootuste ning tagasisaatmise ja tagasivõtmise tulemuste vahel.

ELi eesmärk **peaks olema saavutada tagasisaadetavate ja tagasivõetavate arvu ja määra konkreetne ja mõõdetav suurenemine**. Seepärast on iga kokkuleppe oluliseks komponendiks ühised jõupingutused tagasisaatmise ja tagasivõtmise toimimise tagamiseks. Kokkulepetega püütakse ka suurendada tagasisaatmisprotsessi tõhusust ja jätkusuutlikkust ning anda piisavat rahalist abi tagasivõtvatele riikidele ja eelkõige tagasipöördujaid taasintegreerivatele kogukondadele. Partnerriigid peaksid samuti saama liidult abi vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise korraldamiseks (koostöös Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooniga).

Selleks et kolmandad riigid täidaksid oma kohustusi oma kodanike tagasivõtmisel, on vaja tähtsustada ja tagada järgmised elemendid:

- keskendumine päritoluriikidele, mis peaks ühtlasi edendama tagasivõtmisealast koostööd transiidiriikidega;
- ELi ja liikmesriikide koordineeritud ja sidus osalemine tagasivõtmisprotsessis, mille põhieesmärk on saavutada kiired ja operatiivsed tagasisaatmised, mitte tingimata ametlike tagasivõtulepingute sõlmimine²³;
- ebaseaduslike rändajate tuvastamise hõlbustamine nende tagasivõtmist silmas pidades, suurendades kolmandate riikide suutlikkust tagada toimivad rahvastikuregistrid ja sõrmejälgede või biomeetriliste andmete digiteerimine, samuti nende piiri- ja rändehaldussuutlikkust;
- toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise algatuste soodustamine, et aidata transiidiriikidel saata kolmandate riikide kodanikke võimaluse korral tagasi nende päritoluriikidesse, sealhulgas koostöö edendamine päritolu- ja transiidiriikide vahel;

²⁰ Tagasisaatmisdirektiivis on sätestatud peamised kaitsemeetmed, mis tagavad, et tagasisaatmisoperatsioonid on humaansed ning järgivad rändajate õigusi, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet, õigust tõhusale õiguskaitsele ja perekonna ühtsusele, lapse õigusi ja haavatavate isikute erivajadusi.

²¹ COM(2015) 453 final, 9. september 2015.

²² Asjaomaste Aafrika riikidega on pooleli arutelud külaskäikude korraldamiseks ELi, et abistada isikute tuvastamisel. Neli riiki on juba võtnud kohustuse korraldada selliseid külaskäike.

²³ Eeskujuks tuleks võtta ELi hiljutine tegevus koostöös liikmesriikidega Lääne- ja Ida-Aafrikas ning Aasias.

- partnerriikide nõusolek kasutada tagasisaatmisoperatsioonideks Euroopa Liidu väljastatavaid reisilube.

Kokkulepete täitmine: suurem ühtsus ja koordineerimine ELi ja liikmesriikide vahel

Tõhusam koostöö kolmandate riikidega eeldab nii **sihipärast lähenemisviisi kui ka ühtset ja paremat tegevuse koordineerimist kõikide liidu osaliste ja liikmesriikide vahel**. Euroopa Liit saavutab paremad tulemused üksnes üksmeeles.

Hiljuti alustas EL uue lähenemisviisi katsetamist valitud kolmandates riikides. Kõrgetasemeliste dialoogide toetamiseks on liikmesriikidega arutatud **riigipakettide** koostamist 16 prioriteetse riigi²⁴ jaoks, mille raames selgitatakse välja erinevad huvid ning loetletakse liidu tasandil kättesaadavad abivahendid ja stiimulid koostöö edendamiseks rändeküsimustes, sealhulgas tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas. Valitud kolmandad riigid peaksid olema teadlikud nii riigipakettide põhimõttest ja sisust kui ka võimalustest ja koostöö ulatuse võimalikest tagajärgedest. Riigipaketid tuleb aga nüüd **toimivaks muuta, sõlmides kokkulepped piiratud arvu prioriteetsete päritolu- ja transiidiriikidega**, et tagada tõeliselt integreeritud ja koordineeritud lähenemisviis nähtavate tulemuste kiireks saavutamiseks kohapeal. See nõuab ka nii positiivsete kui ka negatiivsete stiimulite selget kindlaksmääramist. Seda silmas pidades kutsutakse **liikmesriike** üles tugevdama ELi tuvastatud stiimuleid nende pädevusalasse kuuluvate lisameetmetega.

Liidu hüvanguks tuleks täielikult ära kasutada ka liikmesriikide võimalikke erisuhteid kolmandate riikidega, milles kajastuvad poliitilised, ajaloolised ja kultuurisidemed, mida on tugevdanud aastakümnetepikkused kontaktid. Praegu on olukord sageli vastupidine. Tuleb teha jõupingutusi usalduslike suhete arendamiseks. ELi kõnelustesse konkreetse partnerriigiga tuleks täielikult kaasata liikmesriigid, kellel on selle riigiga kõige paremini väljakujunenud kahepoolsed suhted. See peaks olema üks osa ELi tasandi ja liikmesriikide tegevuse koordineerimise mehhanismist, mis tuleb luua iga partnerriigiga sõlmitud kokkuleppe täitmiseks. ELi institutsioonid ja asjaomased liikmesriigid peaksid koostööd tehes ära kasutama kogu liidu mõjujõudu ühiste eesmärkide saavutamiseks.

Liikmesriikide eriteadmised ja rahalised vahendid on kokkulepete täitmise seisukohalt väga olulised. Tõhus koostöö tugineb peamiselt ELi ekspertide võrgustikele kolmandates riikides. **Euroopa sisserände kontaktametnike** lähetamine prioriteetsetesse lähte- ja transiidiriikidesse aitaks koordineerida liidu koostööd rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamisel ning sisserände kontaktametnikud saaksid prioriseerida liikmesriikide ühismeetmed nõuete täitmise tagamise hõlbustamiseks. Liikmesriigid peaksid selleks kiiresti nimetama kandidaadid. Peamistes kohtades tuleks luua **rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist käsitlevad ELi koostööplatvormid**, et edendada ELi tegevuse koordineerimist partnerriikide suutlikkuse suurendamisel rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist korraldavate organiseeritud kuritegelike rühmituste tõkestamiseks.

Kokkulepete täitmine: kõikide poliitikavahendite uue rõhuasetusega kasutamine

Iga kokkulepe sisaldab asjakohaseid pakette, mis hõlmavad mitmeid liidu pädevusse kuuluva poliitika elemente (naabruspoliitika, arenguabi, kaubandus, liikuvus, energia, julgeolek, digitaalpoliitika jne), mis kõik rakendatakse sama eesmärgi teenistusse. Liikmesriigid peavad riiklike poliitikavahendite ja stiimulite rakendamisel kohaldama samasugust kõikide poliitikameetmete uue rõhuasetusega ja ümberkavandatud kasutamist.

Kokkulepete lühiajaliste eesmärkide toetamiseks hõlmab **rändepoliitika** ise mitut võimalikku hooba. Struktuurse ümberasustamissüsteemi loomise tulevane ettepanek, milles nähakse ette ühtne lähenemisviis rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste turvalisele ja seaduslikule saabumisele liitu

²⁴ Etioopia, Eritrea, Mali, Niger, Nigeeria, Senegal, Somaalia, Sudaan, Ghana, Côte d'Ivoire, Alžeeria, Maroko, Tuneesia, Afganistan, Bangladesh ja Pakistan.

ümberasustamise kaudu, tõendab otseselt liidu võetud kohustust abistada suurima surve all olevaid riike²⁵. Paljudele Euroopa Liidu partneritele on vastuvõetavad ka teised **seaduslikud teed** ELi pääsemiseks, mis on kasulikud nii liidule kui ka tema partneritele: Valletta tegevuskava sisaldas ELi ja liikmesriikide kohustust algetada katseprojektid, mis koondavad seadusliku rände pakkumised. Viisapoliitika võib olla väga jõuline komponent kolmandate riikidega rändelaselise koostöö üle peetavates aruteludes. Konkreetsete meetmetega saab aidata seaduslike rändajaid ette valmistada liidu tööturu vajadusteks või toetada rändajate rahaülekannete tegemist ja investeerimist nende päritoluriigis. Liidu ja tema partnerite ühistes huvides saab edasi arendada ka **koostööd ja teabevahetust**. Tehnoloogia, eriti biomeetria ja digitaalse isikutuvastamise areng võib toimida praktilise vahendina eri riikide rändeteenistuste ühendamisel. **Põgenike ühtse registreerimisplatvormi** loomine võib hõlbustada abi andmist kolmandates riikides ning sisenemist ja ümberasumist ELi ja mujale.

Komisjon on järjekindlalt rakendanud rändeküsimuste strateegilist käsitusviisi liidu ida- ja lõunapoolsete partneritega ning tugevdas seda veelgi **Euroopa naabruspoliitika** läbivaatamisega 2015. aastal, mille tulemusena nimetati rändeküsimused ja liikuvus üheks peamiseks koostöövaldkonnaks. Kuna ligikaudu pool kättesaadavatest rahalistest vahenditest on suunatud rändeküsimustele, loob see hea aluse kokkulepete sõlmimiseks.

Oluline on suurendada **rände- ja arengupoliitika ühtsust**, et arenguabi aitaks partnerriikidel tõhusamalt rännet hallata ning annaks neile stiimuli teha ebaseaduslike rändajate tagasivõtmisel tõhusat koostööd. Liidu arengupoliitikasse tuleks lisada positiivsed ja negatiivsed stiimulid, mis toovad kasu riikidele, kes täidavad oma rahvusvahelist kohustust võtta vastu oma kodanikke, ja neile, kes teevad koostööd kolmandatest riikidest pärit ebaseaduslike rändajate voogude haldamisel ning kes võtavad meetmeid konfliktide ja tagakiusamise eest põgenevate inimeste nõuetekohaseks vastuvõtmiseks. Samamoodi tuleb ette näha tagajärjed neile, kes ei tee koostööd tagasivõtmise ja tagasisaatmise valdkonnas. Sama peaks kehtima **kaubanduspoliitika** kohta, eriti kui liit kohaldab oma partnerite suhtes sooduskohtlemist: rändelaselise koostööd tuleks arvesse võtta kaubandussoodustuste tulevasel analüüsimisel GSP+ raames.

Naabrus-, arengu- ja kaubanduspoliitikat peetakse küll potentsiaalselt tõhusaks ja nende mõju rändele on positiivne, kuid kokkulepete toetamiseks on olulised ka muud poliitikavaldkonnad. Selle lähenemisviisi kohaldamisel ei tohiks välistada ühtegi poliitikavaldkonda²⁶. Paketti peaksid põhimõtteliselt kuuluma kõik liidu poliitikavaldkonnad, sealhulgas haridus, teadustegevus, kliimamuutused, energia, keskkond ja põllumajandus, andes aruteludele maksimaalse mõjujõu.

Kokkulepete täitmine: vajalikud finantsvahendid

Nende kokkulepete eesmärkide saavutamiseks tuleb tõhusaimal viisil kasutada kõiki ELi ja selle liikmesriikide rahastamisvahendeid, juhindudes riikide suutlikkusest ja valmisolekust teha koostööd rände haldamisel, eelkõige ebaseadusliku rände tulemuslikul ärahoidmisel ja ebaseaduslike rändajate tagasivõtmisel. Põhimõtteliselt tuleb suurendada rände paremaks haldamiseks ettenähtud ELi välistegevuse rahastamisvahendite assigneeringuid, kasutades uuenduslikke finantsjuhtimise vahendeid nagu ELi usaldusfondid ja segarahastud ning riiklike, piirkondlike ja temaatiliste programmide võimalusi.

Rahaline toetus kokkulepete lühiajaliste eesmärkide saavutamiseks

Olemasolevaid rahastamisvahendeid ja ressursse tuleb kasutada sihipärasemalt, koordineeritumalt, paindlikumalt ja kiiremini.

²⁵ Vt COM(2016) 197 final, 6. aprill 2016.

²⁶ Kooskõlas humanitaarabi põhimõtetega ei tohi vajaduspõhise humanitaarabi suhtes siiski kehtestada ühtegi tingimust.

Esiteks võetakse kasutusele olemasolevad rahastamisvahendid, kusjuures erilist tähelepanu pööratakse projektidele, mille eesmärk on parandada rände haldamist, eelistades projekte, millega aidatakse kolmandatel riikidel täita oma kodanike tagasivõtmise kohustust²⁷.

Teiseks kasutatakse täielikult ära olemasolevate uuenduslike rahastamisvahendite võimalused kokkulepetega ettenähtud kiireloomuliste meetmete toetamiseks. **Türgi pagulasrahastu, Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondlik usaldusfond ja ELi hädaolukorra usaldusfond Aafrika jaoks** võimaldavad sihtotstarbelisi projekte paindlikumalt, kooskõlastatumalt ja kiiremini välja töötada ja rahastada. Nende abil on viivitamatult rahastatud meetmeid pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade toetamiseks, samuti rändehaldust, tagasisaatmist ja tagasivõtmist taasintegreerimise ja suutlikkuse suurendamise kaudu. Samamoodi tuleb toimida ka kokkulepete elluviimise tagamiseks. Selleks on vaja liikmesriikide igakülgset osalemist, kuna seni on selles valdkonnas esinenud puudusi ja osa liikmesriike ei ole üldse osalenud. Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi kavandatav suurus on 1 miljard eurot. Praeguse seisuga on liikmesriigid lubanud sellele kokku 0,27 miljardit eurot. Aafrika jaoks mõeldud ELi hädaolukordade usaldusfondile on komisjon eraldanud 1,8 miljardit eurot ning on valmis sellele lisama 0,5 miljardit eurot Euroopa Arengufondi (EAF) reservist, et rahastada kokkulepetega ettenähtud kiireloomuliste meetmete rakendamist. Ta kutsub liikmesriike ja muid rahastajaid üles maksma oma osa võimalikult kiiresti²⁸.

Kolmandaks **peaksid EL ja liikmesriigid kavandatavat abi paremini suunama**²⁹. Viimastel aastatel on EL ja selle liikmesriigid andnud ametlikku arenguabi kõige prioriteetsematele riikidele keskmiselt 4,4 miljardit eurot aastas³⁰. Kokkulepete täitmise nimel tagab komisjon igas riigis kõiki sihtvaldkondade programme kavandades ja rakendades, et nende kasutegur rändevoogusid ja nende haldamist silmas pidades oleks võimalikult suur. Nii näiteks on geograafiliste rahastamisvahendite igaaastased rakendusmeetmed lähteriikides suunatud rändajate peamistele lähtepiirkondadele. Lisaks tagab komisjon, et mitmeaastased sihtprogrammid prioriteetsetes riikides vastavad hetkevajadustele eelkõige kokkulepete täitmist silmas pidades. Ta kohandab neid sihtprogramme vastavalt vajadusele. Liikmesriike kutsutakse neid jõupingutusi toetama ning selleks shipäraselt kohandama oma kahepoolset finantsabi ja ühisprogramme. Pärast 2017. aastat lähtub temaatiline programmitöö uuest partnerlusraamistikust.

Neljandaks kasutatakse ära kõik võimalused **koostoime saavutamiseks muude rahastamisvahenditega**. Näiteks naaberriigid saavad välisrahastamise kriisi juhtimiseks erandkorras endiselt laenusid ja toetust ELi makromajanduslikku finantsabi raames (koostöös Rahvusvahelise Valuutafondi makseprogrammiga). Makromajanduslik finantsabi ei ole küll rändevaldkonna rahastamise vahend, kuid kuna see aitab stabiliseerida majandust, aitab see ka vähendada rändevoogude mõju või vältida majanduslikust ebastabiilsusest tingitud rännet. Makromajanduslik finantsabi toetab ka reforme, millega vähendatakse rände tõuketegureid ja parandatakse investimiskliimat.

Sellest tulenevalt saab kokkulepete täitmiseks kasutada järgmisi peamisi EL ja liikmesriikide rahastamisallikaid:

²⁷ Aafrika Sarvel teostatavate projektide (124 miljonit eurot) eesmärk on luua tingimused teistes riikides paiknevate ebaseaduslike rändajate ja pagulaste tulemuslikuks tagasipöördumiseks ja taasintegreerimiseks. Nii näiteks toetatakse 50 miljoni euroga somaallaste vabatahtlikku tagasipöördumist nii piirkonnast kui ka Euroopast, parandades põhiteenuste kättesaadavust, luues uusi majanduslikke võimalusi ning vähendades tagasipöördujate ja neid taas vastuvõtivate kogukondade haavatavust. Ettevalmistamisel on projekt Afganistani, Pakistani ja Bangladeshis jaoks eesmärgiga suurendada nende tagasipöördumis- ja tagasivõtmis-suutlikkust ning töötada välja meetmed ELi tagasipöördujate taasintegreerimiseks.

²⁸ Liikmesriikide osamaksudest on seni laekunud ligikaudu 80 miljonit eurot.

²⁹ Erandiks on humanitaarabi, mis on rangelt vajadustepõhine.

³⁰ Allikas: OECD arenguabikomitee ametliku arenguabi väljamaksete netosumma. 2015. aasta andmed on kättesaadavad alles 2016. aasta lõpus.

- Kokkulepetest tulenevate kiireloomuliste meetmete rahastamiseks vajalik raha: 1 miljard eurot ELi hädaolukorra usaldusfondile Aafrika jaoks, sealhulgas 0,5 miljardit eurot Euroopa Arengufondi reservist ja 0,5 miljardit eurot liikmesriikidelt.
- Olemasolevate uuenduslike rahastamisvahendite raha: 3,6 miljardit eurot ELi hädaolukorra usaldusfondist Aafrika jaoks³¹ ja 1 miljard eurot Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondlikust usaldusfondist³².
- Londonis toimunud konverentsil võtsid Euroopa Liit ja selle liikmesriigid kohustuse eraldada Liibanonile, Jordaaniale (ja Süüriale) kokku veel peaaegu 2,4 miljardit eurot.
- Majandusliku ebastabiilsuse vältimiseks antakse makromajanduslikku finantsabi laenudena järgmiselt: Tuneesiale kuni 1 miljard eurot, millest 0,3 miljardit eurot on juba rakendamisel ja 2016. aasta veebruaris esitas komisjon ettepaneku anda veel 0,5 miljardit eurot; Jordaaniale 0,2 miljardit eurot, mille andmine on praegu otsustamisel.
- ELi ja selle liikmesriikide koguabivoog kõige prioriteetsematele riikidele on viimastel aastatel ulatunud keskmiselt 4,4 miljardit euronit aastas.

Seega kui kõik liikmesriigid annaksid oma panuse, tehakse 2016.–2020. aastal kokkulepete täitmiseks kättesaadavaks peaaegu **8 miljardit eurot**, millele lisandub iga-aastane ELi ja liikmesriikide ametliku arenguabi voog.

Pikaajalised eesmärgid – algpõhjuste kõrvaldamine

Pikas perspektiivis jätkab EL ebaseadusliku rände ja sundrände algpõhjuste kõrvaldamist. See eeldab traditsiooniliste arengukoostöö mudelite ulatuse ja laadi põhjalikku läbivaatamist. Märksa suurem roll tuleb anda erainvestoritele, kes otsivad uusi investeerimisvõimalusi tärnanud turumajandusega riikides. Selle asemel et lasta ebaseaduslikel rändajatel riskida Euroopa tööturgudele jõudmiseks oma eluga, tuleks Euroopa avaliku ja erasektori ressursid suunata investeringutesse kolmandatesse päritoluriikidesse. See aitab kaasa kohalike majanduste säästvale arengule ja muutustele, mida on nõutud säästva arengu tegevuskavas 2030.

Eriti tähtsat rolli peaksid seega mängima kõikvõimalikud uuenduslikud rahastamismehhanismid, mille kasutuselevõtt ja arendamine võimaldaks võtta laene ja pakkuda rahastamist, edendada avaliku ja erasektori partnerlust ning koguda erasektori investeringuid. Piiratud eelarvevahendite arukas kasutuselevõtt toob kaasa majanduskasvu ja tööhõivevõimalused nii lähte- kui ka transiidiriikides ja -piirkondades. VKEdesse ja jätkusuutlikku taristusse investeerimise kitsaskohtade kaotamine peaks otseselt kõnetama mõningaid rände algpõhjust, võttes arvesse selliste investeringute suurt mõju tööhõivele ja ebavõrdsuse vähenemisele.

Seega näeb komisjon vajadust **mahuka välisinvesteeringute kava** järele, mis aitaks kõrvaldada rände algpõhjusti ning samal ajal võimaldaks saavutada teisi arengueesmäärke. Tuginedes Euroopa Investeeringuspanga kogemustele ja teadmistele, nagu eduka Euroopa investeeringuskava puhul, tuleks selline kava rajada kolmele sambale. Esimene samm võimaldaks kasutada napp avaliku sektori vahendeid innovaatilisel moel, et meelitada ligi erainvesteeringuid, pakkudes lisagarantiisid ja soodusvahendeid. Teine samm oleks tehniline abi, mis aitaks kohalikel ametiasutustel ja ettevõtjatel arendada välja suuremal hulgal pankadele sobivaid projekte ja tutvustada neid rahvusvahelisele investorite ringile. Kolmas samm toetaks üldist ettevõtluskeskkonda, soodustades head valitsemistava, võideldes korruptsiooni vastu ning kaotades investeerimistõkkesid ja turumoonutusi. Seejuures tugineks kolmas samm senistele jõupingutustele ja õppetundidele. Oma panuse peaksid andma kõik – Euroopa Liit, liikmesriigid, kolmandad riigid, rahvusvahelised finantsasutused, Euroopa kahepoolse arengu asutused ja erasektor. Kava väljatöötamises osalevad asjakohased viisil Euroopa Parlament ja kõik asjaomased sidusrühmad.

³¹ Sellest 0,75 miljardit eurot on kokkulepitud projektide jaoks juba eraldatud.

³² Sellest on praeguseks saadud lubadusi 428 miljoni euro eest.

2016. aasta sügisel esitab komisjon ettepaneku, tuginedes kogemusele ELi tasandil olemasolevate investeerimisprogrammidega (nt Euroopa Investeerimispanka hallatav Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide investeerimisrahastu, komisjoni hallatavad segainvesteerimisvahendid ning Euroopa Investeerimispanka välislaenutegevus). Sihtpiirkonna rahastajatel on siinkohal tähtis roll, et tagada vastastikune täiendavus ja koostoime Euroopa Investeerimispanka, Euroopa kahepoolse arengu asutuste ja muude rahvusvaheliste finantsasutuste tööga ning saavutada maksimaalsed tulemused ja mõju.

Ettepanek sisaldab üksikasju uue välisinvesteeringute fondi kohta, mis ühendaks olemasolevad segarahastamisvahendid (nt Aafrika investeerimisrahastu ja naabruspoliitika investeerimisrahastu), et luua piirkondlikud investeerimisplatvormid, mille kaudu hankida täiendavaid vahendeid liikmesriikidelt ja muudelt rahastajatelt³³. See suurendaks tulemuslikkust ja mõju, annaks maksimaalse koostoime ning meelitaks ligi era- ja institutsionaalseid investoreid. Ühtlasi võimaldaks see laiendada uuenduslikku rahastamist neis ebakindlates ja konfliktijärgses olukorras riikides, kus rändevood on sageli suured, kuid võimalused era- ja avalikeks investeeringuteks veel piiratud.

Välisinvesteeringute fondist saadakse vahendeid investeeringuteks majandus- ja sotsiaaltaristusse ning erasektoris, kaasa arvatud mikro-, väikestesse ja keskmise suurusega ettevõtetesse. Uus fond peaks alustama oma tegevust Aafrikas ja ELi naabruses (lõunas ja idas), et toetada uue partnerlusraamistiku prioriteete, ning laienema hiljem muudesse piirkondadesse.

Fond peaks pakkuma krediitkvaliteedi parandamist, riskijagamist, investeeringutoetusi ja tehnilist abi Euroopa Arengufondi ja ELi eelarve ning muude panustajate garantii ja rahastamise kaudu kooskõlas nende vastavate finantseeskirjadega.

Selleks eraldab komisjon aastani 2020 kokku **3,1 miljardit eurot**. See hõlmab **2 miljardit eurot** Euroopa Arengufondilt, sellest **1,6 miljardit** Aafrika investeerimisrahastult ja **0,4 miljardit** Euroopa Arengufondi vahenditest. Peale selle eraldatakse **0,94 miljardit eurot** naabruspoliitika investeerimisrahastust ja **0,16 miljardit eurot** arengukoostöö rahastamisvahendist. See moodustab kokku **3,1 miljardit eurot**, millega peaksid kaasnema täiendavad avaliku ja erasektori investeeringud kokku kuni **31 miljardi euro** ulatuses. Selleks et uue fondi potentsiaali ja tõhusust veelgi võimendada, kutsub komisjon liikmesriike ja teisi partnereid üles seda ELi kogupanust kahekordistama, mis võiks viia täiendavate investeeringute kogusumma **62 miljardi euro** lähedusse.

Euroopa Investeerimispank jätkab keskse osa etendamist Aafrikas Euroopa naabruses asuvates riikides ja muudes piirkondades. Eelkõige haldab Euroopa Investeerimispank AKV riikide investeerimisrahastut ning rahastab taristu ja erasektori arendamist Aafrikas. Käesoleva aasta alguses kutsus Euroopa Ülemkogu Euroopa Investeerimispanka üles esitama juunis algatuse, millega võetaks kiiresti kasutusele täiendav rahastamine jätkusuutliku majanduskasvu, elutähtsa taristu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse toetuseks lõunanaabruses ja Lääne-Balkani riikides. Selleks koostab Euroopa Investeerimispank ettepanekut paketi kohta, millega võetaks sihtriikides lähema viie aasta jooksul kasutusele märkimisväärne täiendav rahastus.

Kokkulepete täitmine: tõhus mitmepoolsus

Kokkulepete täitmist saab veelgi hõlbustada tugevate ja tõhusate **mitmepoolsete partnerluste** abil. Ränne on üleilmne nähtus, mis nõuab koordineeritud rahvusvahelist reageerimist. Eelmisel aastal elavnes koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega, nagu **ÜRO**, ning eelkõige ÜRO pagulaste ülemvoliniku ja Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooniga, kuid samuti **G7 ja G20** partnerriikidega. ÜRO algatused sellistel teemadel nagu üleilmne vastutuse jagamine Süüria pagulaste eest³⁴ ja 2016. aasta mais esimest korda korraldatud ülemaailmne humanitaarabiteemaline

³³ Uuest fondist rahastamisel arvestatakse vastavate fondide ja vahendite piirkondlike assigneeringute ja abikõlblikkuse eeskirjadega.

³⁴ 30. märtsil 2016 toimus Genfis ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti kõrgetasemeline kohtumine teemal „Üleilmne vastutuse jagamine Süüria pagulaste vastuvõtmise võimaluste loomisel“.

tippkohtumine on juhtinud tähelepanu rahvusvahelise kogukonna vastutuse jagamisele. ÜRO Peaassamblee tippkohtumine pagulaste ja rändajate massilise ümberasumise teemal 2016. aasta septembris annab ainulaadse võimaluse tagada, et kõik osalejad võtavad konkreetseid kohustusi. Euroopa Liit toetab täielikult ÜRO juhitud jõupingutusi suurendada rahvusvahelise süsteemi pikaajalist suutlikkust ja tõhusust pagulaste ja rändajate liikumise probleemiga tegelemisel koormuse jagamise ja solidaarsuse vaimus.

Kuigi liidul on kohustus anda oma panus selliste põgenike abistamisse, kes selgelt vajavad rahvusvahelist kaitset, on eelkõige Süüria konfliktist tingitud **pagulaste ümberasustamine** rahvusvahelise kogukonna ühine ülesanne. Liidu rahvusvahelised partnerid peavad kandma oma osa vastutusest. EL peaks kasutama tema käsutuses olevaid poliitilisi hoobasid partnerite suurema toetuse kindlustamiseks õiglasema ümberasustamissüsteemi kujundamisel. EL peaks toetama ÜRO toetatud üleilmse ümberasustamiskava kehtestamist, et võimaldada pagulaste kiiret ja tõhusat ümberasustamist turvalistesse riikidesse. Kõiki riike tuleks kutsuda sellises kavas osalema kooskõlas vastutuse jagamise ja solidaarsuse põhimõttega.

Euroopa Liit ja selle liikmesriigid peaksid maailma suurima arengu- ja humanitaarabi rahastajatena olema täielikult kaasatud kõikidesse rändehalduse üleilmse institutsioonilise ja õigusraamistiku aruteludesse.

Põhimeetmed kokkulepete täitmiseks: uus laiahaardeline partnerlus prioriteetsete kolmandate riikidega

Kohesed ja lühiajalised operatiivmeetmed:

- toetada partnerlusraamistikku – s.o uut tulemustele suunatud laiahaardelise partnerluse põhimõtet ELi meetmete ja rahaliste vahendite kasutamiseks ning suunamiseks, et saavutada koos kolmandate riikidega rände parem haldamine;
- leppida olemasolevale 16 riigipaketile tuginedes kokku piiratud arv prioriteetseid päritolu- ja transiidiriike, kellega tuleb sõlmida kokkulepped;
- kokkulepete täitmise tagamiseks luua kõrgetasemelistest dialoogidest saadud kogemuste põhjal ELi tasandi ja liikmesriikide tegevuse koordineerimise mehhanism, tuginedes vajaduse korral liikmesriikide võimalikele erisuhetele kolmandate riikidega. Selle protsessi põhikomponent peaks olema negatiivsete ja positiivsete stiimulite kindlaksmääramine;
- liikmesriigid peaksid nimetama Euroopa sisserände kontaktametnikud, et viia võrgustiku loomine lõpule 2016. aasta sügiseks;
- võtta partnerlusraamistiku eesmärgid innovaatseliselt, sihipäraselt ja koordineeritult arvesse kõikides liidu poliitikameetmetes, abivahendites ja eelarveprogrammides, et tagada vajalik koostoime;
- tagada, et kõik liidu välispoliitika pika- ja lühiajalised meetmed ebaseadusliku ja sundrände algpõhjuste kõrvaldamiseks toetavad ka partnerlusraamistikku;
- tagada kõigi olemasolevate ELi ja liikmesriikide rahastamisvahendite ja ressursside sihipärasem, koordineeritum, paindlikum ja kiirem kasutamine;
- kokkulepete täitmise raames kasutada aastatel 2016–2020 ligikaudu 8 miljardit eurot;
- teha ettepanek luua välisinvesteeringute fond ja investeerida selle kaudu kuni 62 miljardit eurot rände algpõhjuste kõrvaldamise pikaajalise eesmärgi täitmiseks.

3. KOKKULEPPED PRIORITEETSETE RIIKIDEGA

Lühiajalised prioriteedid

Rände paremaks haldamiseks koos kolmandate riikidega ja rändevoogude korrastamiseks peaks Euroopa Liit lähemas perspektiivis algatama kokkulepete väljatöötamiseks arutelud piiratud arvu prioriteetsete päritolu- ja transiidiriikidega.

EL on praegu lõpetamas 2015. aastal toimunud Euroopa naabruspoliitika läbivaatamisele järgnenud uute partnerlusprioriteetide seadmist **Jordaania** ja **Liibanoniga**, eesmärgiga saavutada kokkulepe 2016. aasta suveks. Nende kahe riigiga sõlmitavad kokkulepped sisaldavad vastastikuseid kohustusi nii Süüria pagulaste kui ka vastuvõtvate kogukondade abistamisel nende raskes olukorras ning vastuvõtvate riikide aitamisel kriisiga toime tulla. Kokkulepetes nähakse ette terviklikud pakettid, mis hõlmavad nii liidu pädevusse (kaubandus, liikuvus, energia, julgeolek jne) kui ka riikide pädevusse kuuluvaid eri poliitikaelemente sama eesmärgi saavutamiseks. Liibanoni puhul tähendab see põhiteenuste (jäätmekäitlus, veevarustus, haridus ja tervishoid) täiustamist ning Liibanonis suuremate majanduslike võimaluste loomist nii Süüria pagulastele kui ka kõige haavatavamatele Liibanoni kogukondadele. Liibanoni valitsus peaks vastutasuks tegema jõupingutusi Süüria pagulaste sotsiaalseks ja majanduslikuks kaasamiseks, et parandada nende elamistingimusi, ja õigusliku elukoha staatuse küsimuses. Jordaania puhul leevendatakse kokkuleppega vastavalt Jordaania ettepanekule selliste ekspordiks ettenähtud kaubakategooriate päritolureeglite, mida toodetakse kindlaksmääratud majanduspiirkondades tööjõu abil, mis hõlmab kokkulepitud protsenti Süüria töötajaid. Komisjon on seni eraldanud 639 miljonit eurot kriisi ohjamiseks Liibanonis, sealhulgas põhivajaduste, tervishoiu ja peavarju kindlustamiseks, ning 637 miljonit eurot abi andmiseks Jordaaniale. Lisaks on Jordaaniale väljapakutud pakett sisaldab lisaks kaubanduse soodustamiseks päritolureeglite leevendamisele ka 180 miljonit euro suuruse makromajandusliku finantsabi andmist 2015. aastal; praegu kaalutakse laenu näol uue makromajandusliku finantsabi andmist ligikaudu 200 miljonit euro ulatuses.

Tuneesia on alates 2011. aastast teinud suuri edusamme rahumeelse ja demokraatliku revolutsioonijärgse ülemineku teostamisel ja on hea näide araabia kevade õnnestumisest. Ometigi on see protsess ikka veel habras. Noorte suure tööpuuduse ja terroriohu tingimustes sõltub rändevoogude haldamine selles piirkonnas stabiilsusest ja jõukusest, kuigi veel hiljuti oli sealt liitu suunduv rändevoog väga väike. Lisaks Tuneesia kohustusele kontrollida oma piiri ja riigi territooriumilt lähtuvaid rändevoogusid vajab Tuneesia habras üleminekuprotsess suuremat rahalist ja poliitilist tuge. Euroopa Liit peaks jätkama Tuneesia majanduse üha suuremat integreerimist liidu siseturuga, jätkates läbirääkimisi, et olemasolevale assotsieerimislepingule tuginedes leppida kokku põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond. Nende läbirääkimistega kaasneb ELi tehniline ja rahaline abi,³⁵ sealhulgas tuneeslaste ELis liikumise võimaluste suurendamine. Tuginedes ulatuslikumale koostööle olemasoleva liikuvuspartnerluse alusel, tuleks arendada tõhusamat koostööd tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas, eriti tagasivõtulepingu üle peetavate läbirääkimiste kaudu. Peagi võetakse vastu Tuneesiat käsitlev strateegiline teatis, ning liidu ja Tuneesia suhete viimine uuele tasandile peab hõlmama terviklikku ja tõhusat riiklikku rändepoliitikat. Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi kaudu antakse Tuneesiale 2016. aastal abi kokku üle 200 miljonit euro, millest enamik kasutatakse rändega seotud meetmete rakendamiseks muu hulgas sotsiaalmajandusliku arengu, noorte tööalase konkurentsivõime ja julgeolekusektori reformi valdkonnas, samuti rändeprobleemide lahendamiseks.

Lääne-Aafrika on Euroopasse suunduva ebaseadusliku rände üks peamisi lähtepiirkondi. Eriline rõhk on asetatud rände piirkondlikule mõõtmele, tuginedes sellistele olemasolevatele struktuuridele nagu Lääne-Aafrika Riikide Majandusühendus (ECOWAS) ja G5 Sahel. Aafrika jaoks mõeldud ELi hädaolukorra usaldusfondist saadavaid erivahendeid kasutatakse selliste kokkulepitud projektide ja meetmete toetamiseks, mis võimaldavad kaugemas perspektiivis kõrvaldada ebaseadusliku rände algpõhjused, ning rändehalduse parandamiseks lühikeses plaanis.

Koostöö ühismõju suurendamiseks selles piirkonnas peaks liit kaasama Nigeeria, Nigeri, Mali ja Senegali ning sõlmima nendega sihipäraseid kokkulepped, tuginedes kõrgetasemelistele dialoogidele ja kindlakstehtud stiimulitele. See põhineks asjaomaste riikidega juba loodud partnerlussuhetel.

³⁵ Komisjon tegi 2016. aasta veebruaris ettepaneku anda veel 500 miljonit eurot makromajanduslikku finantsabi. Nõukogu võttis ettepaneku vastu 1. juunil 2016.

Nigeeriaga sõlmiti 2015. aasta märtsis rände ja liikuvuse ühine kava, mis tagab kindla aluse tõhusamaks dialoogiks ja koostööks rändeküsimustes; peagi peaksid algama ka läbirääkimised tagasivõtulepingu sõlmimise üle. **Senegalis** peetakse praegu rändeküsimustes dialoogi, mida tuleks tõhustada, pidades eelkõige silmas majanduslike võimaluste pakkumist ja ebaseaduslike rändevooegade vähendamist. **Mali** on Euroopasse suunduva ebaseadusliku rände üks peamisi päritoluriike ning on ühtlasi kaasatud Euroopa ulatuslikumasse osalemisse Saheli piirkonnas. Aprillis toimus kõrgetasemeline dialoog. **Niger** asub Lääne- ja Kesk-Aafrikast pärit rändajate peamisel ristteel ning 2016. aasta maikuu seisuga liikus läbi Nigeri põhja poole üle 16 000 inimese nädalas. EL peaks toetama Nigerit, jätkates koostöös selliste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet tööd olemasoleva mitmeotstarbelise keskuse arendamiseks. Erilist tähelepanu tuleks pöörata ka võitlusele rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastu ning toetada majanduskasvu ja alternatiivsete töökohtade loomist:

Aafrika Sarve riikides alustatakse Hartumi protsessi raames sel suvel 46 miljoni eurose³⁶ projekti „Parem rändehaldus” elluviimist näitena sellest, kuidas suunata konkreetne meede rändeküsimuste lahendamisele. Samuti arendab Euroopa Liit Rabati protsessi osana piirkondlikku rändehalduskeskust, mis toetab rändehaldusalaste algatuste rakendamist Saheli ja Tšaadi järve piirkonna päritolu-, transiidi- ja sihtriikides.

Etioopia on strateegiline partnerriik, kus rakendatakse alates 2015. aasta novembrist rände ja liikuvuse ühist kava, ning ränne on juba strateegiliste suhete oluline element. Ta on juba vastu võtnud üle 750 000 põgeniku, sealhulgas Somaaliast, Eritreast ja Lõuna-Sudaanist. Etioopia on Euroopasse suunduva ebaseadusliku rände päritolu- ja transiidiiriik. Eeskätt tuleb püüelda selle koostöö tõhustamise poole, töötades välja Etioopiaga sõlmitava kokkuleppe ning võttes konkreetseid järelmeetmeid seoses Etioopia kohustusega teha tagasisaatmise valdkonnas koostööd.

Olukord **Liibüas** nõuab erilist tähelepanu ja strateegilist koostööd. Liibüas on kindlaks tehtud üle 230 000 rändaja³⁷. Neist 4000 kuni 5000 on kinnipidamiskeskustes ja paljudel puudub juurdepääs tervishoiule ja toidule; riigi keeruline olukord tekitab ilmseid kahtlusi, kas nendele isikutele on tagatud põhiline kaitse ja kas nende õigusi austatakse³⁸. Riigis on ka üle 400 000 riigisisese põgeniku, kes vajavad abi. Kuigi Liibüas on tehtud teatavat tööd rändeprobleemide lahendamiseks, nimelt koostöös ÜRO pagulaste ülemvoliniku ja Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooniga, saab rohkem ära teha ainult poliitilise olukorra stabiliseerudes ja turvalisuse suurenedes. See nõuab jätkuvaid poliitilisi investeeringuid, otsustavust ja rahalist abi, et luua stabiilne ja ühtne Liibüa valitsus. Seepärast on esmaeesmärk toetada rahvusliku kokkuleppe valitsust, et võimaldada tal pakkuda oma kodanikele peamisi sotsiaalteenuseid ja turvalisust. See kindlustab uue valitsuse seaduslikkuse ja edendab stabiilsust.

Liit on koostanud paketi, mis toetab rahvusliku kokkuleppe valitsust ja rahvast, ning osa selle meetmeid on juba rakendatud. See toetusprogramm hõlmab järgmisi elemente:

- Praegune rahaline abi: on võetud kohus viia ellu projekte kokku ligikaudu 100 miljoni euro ulatuses ning osa sellest summast on juba välja makstud. Alates 2014. aastast on EL andnud 12,5 miljonit eurot puhtalt humanitaarabi projektidele ja kuni 40 miljonit eurot projektidele, mis on mõeldud konfliktidest mõjutatud inimeste vajaduste rahuldamiseks.
- Kaitse: esmatähtis on põgenike ja neid vastuvõtivate kogukondade kaitse, toimetulekuvõime ja stabiilsuse suurendamine nii kinnipidamiskeskustes kui ka mujal.
- Julgeolekusektori reformi toetamine, keskendudes politsei- ja kriminaalõigusele ning piirihaldusele: Liibüa valitsuse taotlusel võiks korraldada ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika tsiviilmissiooni, tuginedes olemasolevale ELi piirihaldamise abimissioonile ning muudele

³⁶ 40 miljonit eurot Aafrika jaoks mõeldud ELi hädaolukorra usaldusfondist ja 6 miljonit eurot kaasrahastamise näol Saksamaalt.

³⁷ Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsiooni sundrände jälgimise maatriks.

³⁸ 765-st kinnipeetud Lääne-Aafrika kodanikust 572 ilmutas huvi oma päritoluriiki tagasipöördumise vastu.

liidu rahastatud suutlikkuse suurendamise programmidele, et aidata suurendada suutlikkust ja pakkuda abi, sealhulgas piirihalduse ja rände valdkonnas. See võiks täiendada Liibüa piirivalve ja mereväe koolitamise meetmeid.

- Juhtimine: EL on valmis toetama valitsust inimõiguste ja rahvusvaheliste konventsioonidega kooskõlas olevate õigus- ja institutsiooniliste raamistike väljatöötamisel. See hõlmab asjaomaste riigiasutuste ja institutsioonide, sealhulgas õiguskaitseasutuste suutlikkuse suurendamist.
- Tehniline abi: lisaks võimalikule tehnilisele abile koostöö rahastamiseks mõeldud vahenditest võiks ette näha võimaliku Frontexi toetuse, kasutades olemasolevat mandaati töökokkuleppe sõlmimiseks Liibüaga.

Liibüa lõunaosas on EL tõhustanud oma dialoogi ja koostööd rände, julgeoleku ja arengu valdkonnas, edendades piirkondlikku isevastutust G5 Saheli suhtes. Sellega seoses avati Agadezis Euroopa Liidu ÜJKP (EUCAP) Saheli missiooni esindus ja koos Nigeriga loodi ühine uurimisrühm. Lisaks praegusele tegevusele võidakse ette näha, et kolm ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika politseimissiooni selles piirkonnas avavad asjaomaste valitsuste kutsel oma koolituskursused teistele G5 Saheli jõududele. See aitaks tõhustada koostegutsemist ja soodustada piiriüleseid ühispatrulle. Kaaluda võib ka piiriülese operatiivkoostöö sisseeadmise toetamist. Endiselt on tähtis ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika meetmete tihe koordineerimine Malis ja Nigeris arendusprojektidega, sealhulgas nendega, mida toetatakse Aafrika jaoks mõeldud ELi hädaolukorra usaldusfondist.

Selles teatistes määratakse küll kindlaks prioriteetsed riigid, kuid seda lähenemisviisi tuleks kokkuvõttes kohaldada kõikidele asjaomastele riikidele. Kokkulepete pikaajalist eesmärki kõrvaldada ebaseadusliku ja sundrände algpõhjused toetavad tulevased strateegilised poliitikainstrumendid, nimelt üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia ja ELi Aafrika strateegia.

Pikaajalised eesmärgid

Kaugemas perspektiivis jääb **Aafrika** prioriteetseks piirkonnaks ja see kajastub nõuetekohaselt säästva arengu tegevuskava 2030 rakendamisel ning Cotonou lepingu järgsetes ELi ja AKV suhetes, samuti tulevases integreeritud Aafrika strateegias. Sellega peaksid kaasnema uued ideed julgeoleku kohta, investeerimisvõimalused, säästva arengu eesmärgid pärast Euroopa arengukonsensuse muutmist ning keskendumine noorte tööpuudusele; samuti tuleks suurendada Aafrikale antavat niigi suurt Euroopa ametlikku arenguabi (20 miljardit eurot aastas), et täita eesmärk eraldada 0,7% rahvamajanduse kogutulust ametlikuks arenguabiks. Kõige selle alusel korraldatakse 2017. aastal ELi ja Aafrika tippkohtumine.

Aasia riikidest on **Afganistan** peamine Euroopasse saabuvate ebaseaduslike rändajate ja pagulaste lähteriik. Jätkates oma pikaajalisi jõupingutusi riigi stabiilsuse toetamiseks, peaks EL ühtlasi suurendama oma osalust, et tagada Afganistani koostöö tagasivõtmise valdkonnas. Teised Aasias asuvad prioriteetsed päritoluriigid on Pakistan ja Bangladesh. **Iraan** on oma kodanike rände lähteriik ja oluline transiidiriik rändajatele, kes tulevad peamiselt Afganistanist, kuid ka Iraagist, Pakistanist ja Bangladeshist, ning praegu on riigis ligikaudu 2–3 miljonit afgaani. Seepärast peaksid EL ja Iraan alkatama laiaulatusliku dialoogi rändeküsimustes. EL peaks ka jätkama Iraani jõupingutuste toetamist Afganistani pagulaste sotsiaalseks integreerimiseks Iraanis. Liidu humanitaarabi operatsioonid (2016. aastal 9 miljonit eurot) jätkuvad, et täiendada Iraani valitsuse jõupingutusi pagulaste juurdepääsu tagamisel peamistele teenustele.

Naabruses asuvatest riikidest on ELil pikaajaline partnerlus **Marokoga** rändeküsimustes ja ta arendab seda tulemuslikku koostööd edasi, niipea kui tingimused on soodsad. **Alžeerias** ei ole rändeküsimused praegu esmatähtsad, kuid EL on valmis süvendama sobival hetkel selleletemalist dialoogi ja koostööd. **Egiptuses** kavatseb liit seevastu oma osalust suurendada, sealhulgas andes rohkem rahalist abi suutlikkuse suurendamiseks, haavatavate rühmade kaitseks ja rändele kalduvate rühmade sotsiaalmajanduslikuks toetamiseks. Pidades silmas üha suurenevaid Egiptusest lähtuvaid

rändevoogusid Vahemere keskosa marsruudil, tuleks seda koostööd edasi arendada, tugevdades ühismeetmeid inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase võitluse valdkonnas osana ulatuslikumast koostööst Hartumi protsessi raames.

Põhimeetmed:

- sõlmida kokkulepped Jordaania ja Liibanoniga ning uurida Tuneesia puhul parimaid viise ELi ja Tuneesia koostöö viimiseks uuele tasandile;
- alkatada ja sõlmida kokkulepped Nigeri, Nigeeria, Senegali, Mali ja Etioopiaga;
- olla valmis toetama Liibüa rahvusliku kokkuleppe valitsust tema püüdlustes ebaseaduslike rändevoogude haldamisel, tehes ka jõupingutusi piirkondliku koostöö tõhustamiseks Liibüa lõunapoolsete naaberriikide ja Saheli piirkonnaga.

4. KOKKUVÕTE

Selleks et oluliselt suurendada liidu meetmete mõju Euroopa rände tegevuskava välismõõtmele, esitavad komisjon ja kõrge esindaja ettepaneku rajada koostöö tulemuslikkuse põhimõttele ja luua uus partnerlusraamistik. Eesmärk on tagada ELi ühtne tegevus, mille puhul liit ja tema liikmesriigid tegutsevad koordineeritud viisil. EL ja liikmesriigid peaksid ühendama oma asjakohased instrumendid ja vahendid, et sõlmida kolmandate riikidega kokkulepped rände paremaks haldamiseks. Iga partnerriigi jaoks töötatakse seega välja nii positiivsed kui ka negatiivsed stiimulid, mille kasutamisel tuleks juhinduda selgest arusaamast, et ELi ja asjaomase riigi üldised suhted põhinevad eelkõige selle riigi suutlikkusel ja soovil teha koostööd rändehalduse valdkonnas. Tuleb kasutada kõiki poliitikameetmeid, rahastamisvahendeid ja liidu välissuhete vahendeid. Sellega seoses on samuti oluline suurendada jõupingutusi Valletta tippkohtumisel kokkulepitud Valletta tegevuskava ja selle finantsaspektide rakendamiseks. ELi ja tema liikmesriikide koostöö tagamiseks tuleb luua ELi institutsioonide ja liikmesriikide tegevuse koordineerimise mehhanism. See tähendab liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste erisuhete täielikku ärakasutamist nii liidu kui ka asjaomaste liikmesriikide hüvanguks.

Tehakse ettepanek lühemas perspektiivis sõlmida kokkulepped Jordaania ja Liibanoniga, uurida võimalusi viia Tuneesiaga tehtav koostöö uuele tasandile ning alkatada kokkulepete sõlmimine Nigeri, Nigeeria, Senegali, Mali ja Etioopiaga. Samuti tuleb olla valmis toetama Liibüa rahvusliku kokkuleppe valitsust tema püüdlustes ebaseaduslike rändevoogude haldamisel, tehes ka jõupingutusi piirkondliku koostöö tõhustamiseks Liibüa lõunapoolsete naaberriikide ja Saheli piirkonnaga. Tehakse ettepanek kokkulepete täitmise toetamiseks eraldada 2016.–2020. aastal peaaegu 8 miljardit eurot lisaks abile, mida annavad liikmesriigid, ja ELi ametlikule arenguabile.

Kaugemas perspektiivis peaks Euroopa Liit suurendama oma jõupingutusi, et kõrvaldada ebaseadusliku ja sundrände algpõhjused ning suurendada vastuvõtivate kogukondade suutlikkust. Komisjoni arvates on võimalik kaasata veel 62 miljardit eurot kõneluste probleemide lahendamiseks, kui kõik liikmesriigid ja partnerid, sealhulgas rahvusvahelised finantseerimisasutused, ilmutavad sama suurt pühendumust kui komisjon, ning kui jõupingutusi toetab tugevalt ka Euroopa Parlament. Partnerlusraamistiku eesmärk on võimaldada ELil hallata suurimaid rändevoogusid, mida maailm on pärast teist maailmasõda kogenud. Seda tehes käsitleb ta kõiki selle rändekriisi aspekte, sealhulgas nii algpõhjuseid kui ka Vahemerel iga päev toimuvaid traagilisi sündmusi. Neid eesmärke saab saavutada üksnes liidu ja tema liikmesriikide tihedas ja pidevas koostöös ning partnerluses rändajate päritolu- ja transiidiriikidega.

Sellest tulenevalt kutsutakse Euroopa Ülemkogu üles kiitma heaks:

- ELi meetmete ja rahaliste vahendite kasutamiseks ning suunamiseks uue partnerlusraamistiku loomine eesmärgiga parandada rände juhtimist koostöös kolmandate riikidega; Selle eesmärgi saavutamises peaksid osalema kõik ELi ja liikmesriikide poliitikavaldkonnad ning tuleks kasutada kõiki nende vahendeid. ELi arengu- ja kaubanduspoliitikasse integreeritakse mitmed positiivsed ja negatiivsed stiimulid, et premeerida neid riike, kes soovivad teha ELiga

tulemuslikku koostööd rände haldamise valdkonnas, ning tagada, et koostööst keeldumisel on riikide jaoks tagajärjed.

- Selle protsessi seisukohalt on oluline ka suurendada jõupingutusi Valletta tegevuskava ja selle finantsaspektide rakendamiseks.
- ELi institutsioonide ja liikmesriikidele tihe ja pidev koostöö kokkulepete täitmiseks.
- ELi ja liikmesriikide eelarvevahendite kiire kasutamine vahendite saamiseks eelkõige Aafrika jaoks mõeldud ELi hädaolukorra usaldusfondi, et toetada kokkulepete täitmist.
- Välisinvesteeringute fondi kiire loomine eesmärgiga kaasata kuni 62 miljardit eurot. Et see eesmärk saavutada, kutsutakse liikmesriike, Euroopa Investeeringuspanka ja teisi rahvusvahelisi finantseerimisasutusi üles fondi panustama.
- Protsessi esimese sammuna tuleks alata kokkulepete sõlmimine Nigeri, Nigeeria, Senegali, Mali ja Etioopiaga, kusjuures iga leping tuleks kohandada vastava riigi olukorraga, ning tihendada koostööd Tuneesia ja Liibüaga.

Lisad

1. lisa. Ebaseaduslikud piiriületused ELi, tagasisaatmisotsused ja tulemuslikud tagasisaatmised, 2014–2015
2. lisa. Kõrgetasemelised dialoogid
3. lisa. Peamised käimasolevad ELi rahastatavad meetmed
4. lisa. Usaldusfondide ja Türgi pagulasrahastu rahastamise lubadused ja rahastamine liikmesriigiti